

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Sisteminde Gönüllülük Çalışmaları: Örnek Bir Proje “gonulluol.org”

[Volunteering in Emergency and Disaster Management System: An Exemplary Project “gonulluol.org”]

Nurdal Durmuş, MSc, HRM¹

¹ Türk Kızılay, Ankara, Türkiye

Sorumlu Yazar / Correspondence Address:

Nurdal Durmuş, MSc, HRM

Türk Kızılay, Ankara, Türkiye

E-mail: nurdaldurmus@gmail.com

Geliş tarihi / Received: 01.09.2022

Kabul tarihi / Accepted: 15.09.2022

Elektronik yayın tarihi: 18.09.2022

Online published

Anahtar Kelimeler / Keywords: Yok.

Kısaltmalar / Abbreviations: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD)

Künye / Cite this article as: Durmuş N. Volunteering in emergency and disaster management system: an exemplary project ‘gonulluol.org’. *Emerg Aid Disaster Science*. 2022;2(2):25-27.

Copyright holder Journal of Emergency Aid and Disaster Science

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License. This is an open Access article which can be used if cited properly.

Sivil toplum kuruluşları faaliyet alanları ve amaçlarına göre varlıklarını sürdürmek için gönüllü insan kaynağına ihtiyaç duyarlar. Gönüllülük toplumda insanlar arasındaki sosyal ilişkilerin gelişmesinde, değer yargılarının oluşmasında, sosyal farkındalığın ve girişimciliğin artmasında ve sosyal sorunların çözülmesinde önemli bir etkenidir. Gönüllülük; yerel, bölgesel ve ulusal sınırların ötesinde küresel sınırları aşan, toplumsal, ekonomik ve politik kabul edilebilirliği en yüksek ortak değerlerdendir. Tarih boyunca toplumların yaklaşımlarına göre farklı biçimlerde uygulanmış gönüllülük faaliyetleri güçlü bir geleneğe sahiptir. Toplumlar iyi-kötü, olağan-olağanüstü, refah ve kriz dönemlerinde başvurulan bir kamu politikası olarak gönüllülüğe ihtiyaç duymaktadırlar.¹ Özellikle son yıllarda ortaya çıkan insani krizler, savaşlar, göç ve mülteci hareketliliğinin getirdiği sorunlar, pandemi, deprem, sel, yangınlar, küresel açlıkla mücadele vb. afetler nedeniyle sivil toplum kuruluşlarının hizmetlerine duyulan ihtiyacın ve beklentinin arttığı bilinmektedir. Kısıtlı maddi olanaklara sahip ve artan sorunlarla mücadelede yoğun insan kaynağına ihtiyaç duyan sivil toplum kuruluşlarının iş ve hizmet üretiminde amaçlarını gerçekleştirmek için gönüllü katkısı ve yönetimi pek çok açıdan stratejik öneme sahip bir konu olarak değerlendirilmektedir.²

Türkiye, dünya ortalamaları incelendiğinde gönüllülük konusunda yeterli katılımın sağlanamadığı ülkelerden birisidir. Türkiye’de gönüllülük kültürünün daha çok bir STK çatısı altına girmeden mahalle dayanışması, bireysel aktivizm gibi informal düzeyde yapıldığı ve raporlanmadığı için dünya ortalamalarının altında kaldığı görülmektedir.³ OECD 2018 yılı Gençlik Durum Değerlendirmesi Raporunda, 15-29 yaş aralığındaki gençlerin bir STK’ya gönüllü/üye olmaları yüzdesine göre Türkiye’nin en alt sırada olduğu görülmektedir. Diğer OECD ülkelerinde sivil topluma ortalama gönüllü/üye katılım oranı %30 iken bu oran Türkiye’de %5’i geçmemektedir.⁴

Türkiye’de gönüllü durumunun dünya ortalamalarının altında yer almasının temel sorunlarının başında sivil toplum kuruluşlarının gönüllü yönetim yaklaşımlarından ve gönüllü yönetim sistemlerinin olmayışından kaynaklanan “katılım, algı, bağlılık, yönetim, mevzuat ve raporlama” konuları yer almaktadır.⁵ Türkiye’de gönüllülükle ilgili istatistiklerin düşük yansımalarının temel bir başka nedeni de sivil toplum kurumsal yönetim altyapısının önemli bir bileşeni olan dijitalleşme ve raporlama sisteminin genelde mali konulara odaklanmış, insan kaynağı olarak gönüllü yönetim süreçlerinde yaygın bir raporlama veya yönetim kültürünün oluşmamasından kaynaklanmaktadır.⁶ Bu yaklaşım nedeniyle sivil toplum kuruluşları nezdinde faaliyetlere katılan çok sayıda gönüllünün katılım, yönetim ve faaliyetlerinin raporlanmasında sorunlar yaşanmaktadır.

Türkiye Kızılay Derneği, kuruluşundan itibaren gönüllülerle yoğun, etkin ve verimli çalışan Türkiye’nin en köklü ulusal insani yardım örgütüdür. Uluslararası Kızılaç ve Kızılay Hareketinin aktif ve güçlü bir üyesi olan Türk Kızılay için gönüllü çalışma aynı zamanda kuruluşunu üstüne bina ettiği 7 temel ilkedendir. Türkiye Kızılay Derneği gönüllülük faaliyetlerini şekillendiren uluslararası ve ulusal mevzuat ve ilkelerin yanı sıra, gönüllülük çalışmalarını “Kızılay Gönüllülük Politikası” uyarınca sürdürmektedir.⁷ Türk Kızılay hâlihazırda “Genç Kızılay”, “Kızılay Kadın”, “Kızılay Engelsiz” teşkilatları ve gönüllü merkezleriyle toplumun farklı kesimlerini gönüllülük için organize etmektedir. Kızılay şubelerinin aktif katılımlarıyla Kızılay Gönüllü Yönetimi Direktörlüğü tarafından koordine edilen bu çalışmalar gönüllüleri ve gönüllü çalışmaları organize etmek üzere geliştirilmiş gonulluol.org isimli dijital gönüllü yönetim platformu üzerinden yürütülmektedir. 2020 yılı başından itibaren faal olan gonulluol.org, Türkiye’deki gönüllülük kültürünün gelişmesi adına önemli bir adım, hatta aşama olmuştur.

Gönüllü Yönetim Sistemi, Kızılay'ın gönüllülük yönetim süreçlerinin yanında çevrimiçi eğitim platformu olma ve gönüllülerin yaptığı faaliyetlerin yaygınlaştırılması için bir sosyal ağ işlevi de görmektedir. Sistem aynı zamanda gönüllüğün en temel sorunlarından biri olan katılım konusunu da büyük ölçüde ortadan kaldırmakta ve gönüllü katılımını dijitalleştirerek kolaylaştırmaktadır. "gonulluol.org" gönüllü olmanın basit ve işlevsel hale getirilmesine, kayıt, görevlendirme, eğitim, değerlendirme, motivasyon dahil gönüllü faaliyetlerin ve topluma sağlanan sosyal faydanın artmasına aracılık etmektedir.

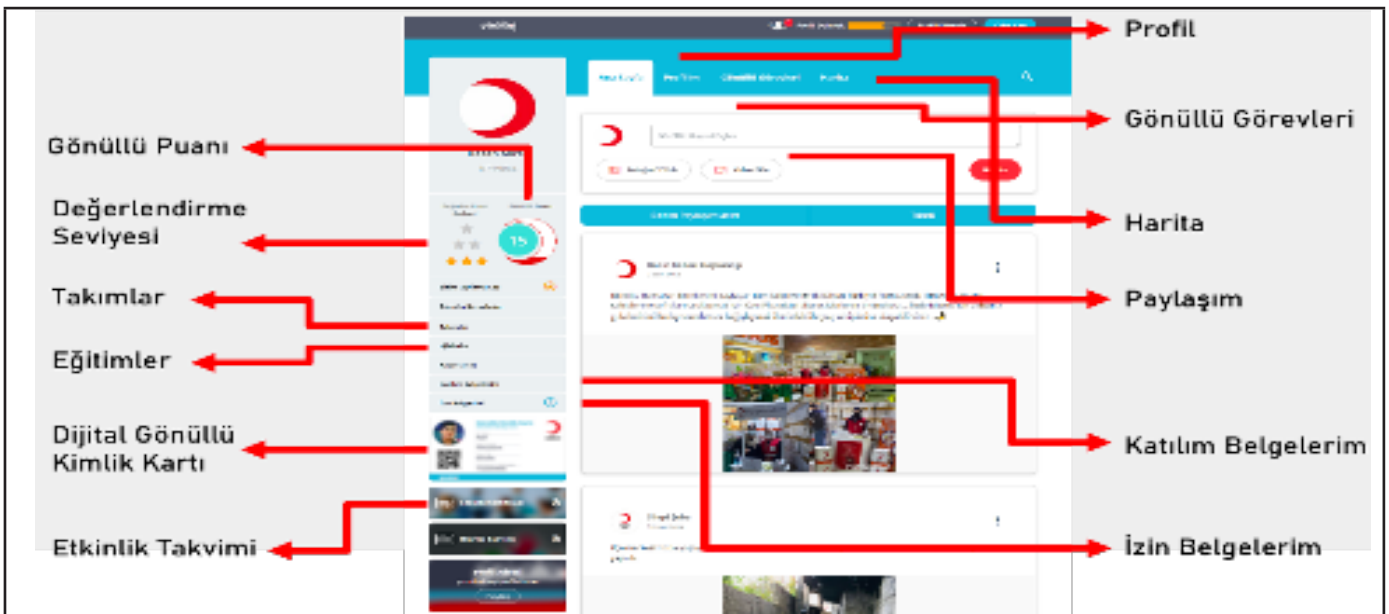
- Gönüllülerin tek sistem üzerinden tüm süreçlerinin yönetildiği, eğitim, görev, iletişim, raporlama, kuruma katkılarının takip edildiği teknolojik yeniliklerle güncellenen bir platform olma özelliği taşımaktadır.
- Gönüllüler eliyle yapılacak faaliyet ve projelerin çeşitliliğinin artırılmasıyla Kızılay'ın ve toplumun gönüllü insan kaynağı ile çalışma kapasitesi ve gönüllülük kültürünün artmasına katkı sunmaktadır.
- Ulusal çaptaki tüm gönüllüleri kapsayan basit, yönetilebilir, raporlanabilir, geliştirilebilir gönüllü sosyal ağ özelliği de olan bir yönetim sistemidir.
- Gönüllü görevlerde iş deneyimi kazanmış Kızılaycılık kültürünün içinden gelen gönüllülerin niteliklerinin toplum yararına hizmete dönüştürülmesine aracılık etmektedir.
- Gönüllülere olan ihtiyaçların doğrulanabilir veriler ile analizlerinin yapılmasına aracılık etmektedir. Bu analizler sonucunda ihtiyaç ve kapasiteye uygun doğru planlamalar gerçekleştirilmektedir.
- Gönüllülüğün sürdürülebilir olması için kayıt altına alınan veriler ışığında şeffaf ve kuralları belli ödüllendirmeler gerçekleştirilmekte ve gönüllü motivasyonu sağlanmaktadır.
- Ulusal ve uluslararası operasyonlarda ihtiyaç duyulacak gönüllü insan kaynağına erişimde kolaylık sağlamaktadır.
- Olağan ve olağanüstü afet durumlarında içerdiği teknolojik yenilikler sayesinde yerel insan kaynağı kapasitesinin çalışmalara dâhil edilmesine kaynak sağlamaktadır.

lojik yenilikler sayesinde yerel insan kaynağı kapasitesinin çalışmalara dâhil edilmesine kaynak sağlamaktadır.

Sistemin gönüllülere sağladığı kişisel profil özellikleri aşağıdaki şekilde gösterilmektedir. Kişiselleştirilmiş profil sayesinde gönüllüler deneyimlerini paylaşmakta, niteliklerine uygun olarak açılan takımlara katılabilmektedirler. Bu özelliğe nedeniyle gonulluol.org gönüllülerin sosyal medya platformu olarak da kullanılmakta ve örnek bir model oluşturmaktadır.

Acil Yardım ve Afet Yönetimi Çalışmalarında Gönüllüler
Afet ve kriz durumlarında sivil toplum kuruluşları hizmetlerini ulaştırabilmek için çok fazla insan kaynağına ihtiyaç duyulmaktadırlar. İhtiyaç duyulan insan kaynağının hızlıca temin edilmesi ve organize bir şekilde yönetme becerisi de büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple afet ve kriz süreçlerinde gönüllü yönetiminin tecrübeli profesyoneller veya gönüllü afet liderleri tarafından yönetilmesi zaruridir. Gönüllüler her ne kadar karşılaşmaları muhtemel olaylarla ilgili eğitimlerden geçiyor ve afetlere hazırlanıyor olsalar bile somut olarak böyle bir durumla karşı karşı kaldıklarında bağlı oldukları kurum ve sahada görev alan personelle uyum içerisinde ve onların yönlendirmeleri ile hareket etmeli, bireysel davranışların önüne geçilmelidir. Bu hem kendi hem de yardım sunmak üzere sahada buldukları mağdurların sağlık ve güvenlikleri için hayati bir konudur. Bu sebeple Türk Kızılay gönüllüleri afet, kriz ve acil durumlarına yönelik uygulamalı eğitimlerden geçmektedirler.

Herhangi bir afet, kriz yahut acil durum oluştuğunda gonulluol.org sistemine kayıtlı gönüllüler sistem üzerinden coğrafi bilgi sistemleri kullanılarak lokasyon bazlı tespit edilmekte ve ihtiyaç duyulan görevlere doğrudan yönlendirilebilmektedirler. Bu sistem sayesinde ihtiyaç duyulan insan kaynağı yerelden veya yerele en yakın yerleşim yerlerinden anında temin edilmekte ve kriz masasıyla entegre edilerek hızlıca göreve başlatılmaktadırlar.

Şekil 1: gonulluol.org Profil Ekranı ve İçerdiği Özellikler

Kaynak: (Kızılay gonulluol.org İş Analizi, 2020, ss. 8-13)

Türk Kızılay, gönüllü kaynağının afete hazırlık, müdahale ve iyileştirme kapasitesini geliştirmek amacıyla çeşitli projeler de yürütmektedir. Mevcut projeler arasında yer alan “Temel Afet Gönüllüsü Yetiştirme Programı” ve “Gönüllü Afet Lideri Yetiştirme Programı” sayesinde gönüllüler afet, kriz ve acil durumlar karşısında nasıl hareket edileceğine dair bilgi edinmekte, ani yaşanan bu gibi durumlarda bağlı oldukları kuruluşlarla daha etkili, verimli ve uyumlu bir şekilde çalışmaktadırlar. Keza Türk Kızılay afet sırasında ve sonrasında gönüllülerine yönelik “Gönüllü Destek” uygulamaları gerçekleştirerek psikososyal destek dahil pekçok destek vermekte ve tüm görevleri boyunca beslenme, barınma, seyahat, materyal, kıyafet vb dahil tüm ihtiyaçları kurum tarafından karşılanmaktadır.

Afetlerde insan kaynağı olarak müdahale kapasitenin artırılması için gönüllülerini süreçlerine dâhil eden Kızılay; bunların yanında çevre, göç, mülteci, sağlık, eğitim, kan hizmetleri, gençlik kampları, kadın ve çocuk çalışmaları, engelliler, iletişim-medya, psikososyal hizmet, sosyal hizmet-sosyal inceleme, bağış ve kampanyalar, etkinlik ve organizasyon çalışmaları gibi pek çok alanda gönüllü katılımına imkân sağlamaktadır. Kızılay gönüllüsü olarak kuruma katkı sunmak veya kendilerini geliştirmek isteyenler Kızılay gönüllü yönetim sistemi üzerinden 34 farklı gönüllülük alanında niteliklerine uygun görevlere katılabilmektedirler.⁸ Gönüllü yönetim sistemi Türk Kızılay tarafından İzmir Depremi (2020), Giresun Dereli Seli (2020), Orman Yangınları (2020-2022), Kastamonu Bozkurt Seli (Ağustos 2021) gibi Türkiye’de yaşanan

pek çok afet olayında aktif olarak kullanılmıştır. Gerçek afet olayları ve tatbikatlar ile güncelleme ve geliştirme süreçleri devam etmektedir.

KAYNAKLAR

1. Dulkadiroğlu, H. (2016). Gönüllülük, Gönüllü Kuruluşlar ve Devlet Arasındaki İş Birliği: Americorps Örneği Ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi.
2. Durmuş, N. (2021). Çevrimiçi Bir Dünyada Dijital Gönüllülük. *Dergi 1868*.
3. Türkiye’de Sivil Toplum, T. (2011). Türkiye’de Sivil Toplum: Bir Dönüm Noktası Uluslararası Sivil Toplum Endeksi Projesi Türkiye Ülke Raporu II.
4. Engaging And Empowering Youth. (2018). Engaging And Empowering Youth · 1 Engaging And Empowering Youth Across The Oecd A Youthful Summary Of The 2018 Stocktaking Report. www.oecd.org.
5. Arslan, M. L. (2018). Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllülük: Sorunlar ve Çözüm Yolları.
6. Kızılay Gyd Raporlama Ekranı. (2022). Power BI | Microsoft Teams. https://teams.microsoft.com/_#/apps/1c-4340de-2a85-40e5-8eb0-4f295368978b/sections/Home.
7. Kızılay Gönüllülük Politikası Gyd. (2021). PLT.004 Gönüllülük Politikası.
8. Kızılay gonulluol.org İş Analizi. (2020). Türk Kızılay’ı İş Analizi Dokümanı (İAD) Doküman Kontrol.